

**THE COMMEMORATION AND THE ANNIVERSARY IN ROMANIAN CULTURE:
TITU MAIORESCU (1840-1917) AND CONVORBIRI LITERARE/ LITERARY CONVERSATIONS
(1 MARTIE 1867)**

**Luiza Marinescu
Spiru Haret University of Bucharest**

Abstract: Throughout his entire life and work, Titu Maiorescu (1840-1917) could be considered a great thinker, a tutor and a fighter for assertion of values in Romanian culture in one of the most emergent epochs in the history of Romanian literature: 1863-1917. 150 years ago, on March the 1st, 1867, the first issue of the journal Literary Conversations was published at Junimea Society Printing House in Iasi, the editor of this publication being Iacob Negruzzi (one of the three Costache Negruzzi's sons), the writer, the playwright, the literary critic, the jurist, the professor of commercial law, the founding member of Junimea and the president of the Romanian Academy (25 May 1910 - 25 May 1913, 6 June 1923 - 12 June 1926) and secretary general of the prestigious academic forum (May 28, 1915 - June 6, 1925). Member of the 1866 Danube Star Masonic Lodge, Iacob Negruzzi led the Literary Conversations magazine for 28 years until 1895, selecting for publishing with a certain intuition and refinement, characteristic of his education, the great writers, who became classics of Romanian literature. The study will follow Titu Maiorescu's activity as the member of Junimea society and his contribution to the elevation of the artistic level of the literary life based on an ample culture, a determined artistic taste and on an impressive intuitions. Exactly 52 years old younger than the Romanian literary critic, Titu Maiorescu (1840-1917), who was born on February 15, 1840, Arthur Schopenhauer came into the world on February 22, 1788 in Danzig [Gdansk, Poland] in a Dutch family implied in international business trade both as a merchant and as a ship-owner. As a translator in Romanian of Arthur Schopenhauer's work (1788-1866), Titu Maiorescu opened new knowledge tracks to the work of one of the most important thinkers of the time, whose philosophy, with an aesthetic perception of life, more musical and literary in the modes of expression and in the styles of understanding had been widely influential in the 20th century thinkers. Both scholars, Arthur Schopenhauer and Titu Maiorescu stated that the highest purpose of art is to communicate Platonic Ideas. The subject matter and stylistic arrangement of the Aphorisms were significant influences on the work of Titu Maiorescu whose later work explores—following Schopenhauer—the relation of man to himself, the universe, the state, and women through the art of aphorism.

Keywords: Romanian thinkers, Titu Maiorescu, aphorisms, Arthur Schopenhauer, Junimea, Convorbiri literare.

Un destin de excepție

Esteticianul și filosoful român, scriitorul și parlamentarul, profesorul și academicianul, avocatul și fost prim-ministru al României între 1912-1914, criticul literar și mentorul *Junimii*, membru fondator al Academiei Române, Titu Maiorescu rămâne o personalitate emblematică a României de la sfârșitul de secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, de la plecarea căruia se comemorează primul centenar la 18 iunie/ 1 iulie 2017. Autorul celebrei teorii sociologice a „formelor fără fond”, Titu Maiorescu a pus bazele „junimismului”. Societatea „Junimea” este prima grupare intelectuală devenită apoi comunitate politică, constituită în

literatura română pentru discutarea în cenaclu sub forma unei polemici cordiale, academice, argumentate, politicoase a principalelor probleme culturale din perioada post-revoluționară, ce a urmat după Unirea Principatelor. Activitatea ei a continuat concomitent cu obținerea victoriei României în urma Războiului de Independență din 1877-1878 și câțva timp după aceea. „Junimea” a luat naștere la Iași în 1863 sau poate 1864, când niște tineri entuziaști, abia întorși de la studiu de la universitățile occidentale, nemulțumiți în adâncul conștiinței de starea de lucruri pe care o găseau la întoarcerea în patrie au avut această inițiativă de a îmbunătăți situația țării lor. Fondatorii „Junimii” sunt Vasile Pogor (n. 1833), Petre P. Carp (n. 1837), Theodor Rosetti (n. 1837), Titu Maiorescu (n. 1840) și Iacob Negruzzi (n. 1843).

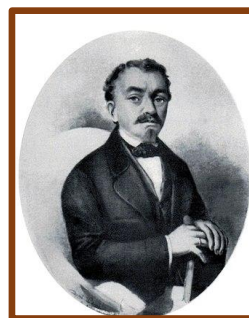
Demonstrându-și permanent maturitatea prin calitățile de bun organizator, atent la respectul formelor legale, prin prudența și rafinamentul diplomatic în relațiile interumane, prin imaginea de om bine pregătit și cu o temeinică formație științifică, deși nu era el decanul de vârstă al grupului de „întemeietori”, deși nu provenea dintr-o familie cu veleități nobile a boierimii locale, Titu Maiorescu se impune în acest cadru, care îi este propice afirmării ca demn intelectual provenit dintr-o familie ardelenescă, descendentă pe linie paternă din Petru Maior. Avea numai douăzeci și trei de ani când se naștea „Junimea” și odată cu ea se crea o întreagă epocă.

Importanța studiului limbilor străine

Titu-Liviu Maiorescu s-a născut la Craiova la 15 februarie 1840, fiind fiul dascălului transilvănean Ioan Maiorescu. El era al doilea copil al familiei profesorului, după nașterea în 1838 a surorii sale, Emilia (viitoarea-doamnă Humpel). Tatăl său se înrudea cu Petru Maior, unul dintre corifeii Școlii Ardelene, iar numele de Maiorescu atestă opțiunea evidențierii acestei înrudiri, care e dovedită de semnăturile I. Trifu Maioreanu, I. Maior, I. Măiorescu și, în final, I. Maiorescu.

Pasiunea pentru limba germană și pentru traduceri o moștenise Titu Maiorescu de la tatăl său, Ioan Maiorescu, profesorul:

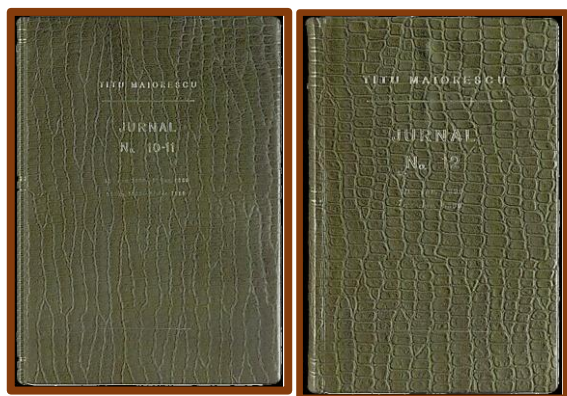
„născut la Bucerdea, lângă Blaj în 1811, mort în Bucuresci la 4 Septembrie 1864. A făcut studiile sale în Blaj, Cluj, Pesta și Viena, urmând cursurile de filologie, istorie și teologie în institutul Sfintei Barbara din acest din urmă oraș. Profesor la 1837 într-o școală primară din Cernești înființată chiar de dânsul, el devine apoi inspector școlar peste Oltenia și trece pe urmă în Ardeal în timpul revoluției de la 1848, unde joacă un rol politic însemnat în mișcarea națională. El este trimis atunci în Germania de către guvernul provizoriu din Bucuresci spre a stăruii în favoarea românilor, și a protesta contra politicii Rusiei. În acest timp, Maiorescu colabora la *Augsburger Allgemeine Zeitung*, publicând memorii prin cari descria situațiunea Românilor în Orient și în Transilvania. Mai târziu, Maiorescu intra ca funcționar la Ministerul Justiției din Viena unde traduce în limba română toate legiurile austriace. La 1857, el se reîntoarce în țară

Ioan Maiorescu (1811, Bucerdea Grănoasă, Imperiul Austriac- 24 august/5 septembrie 1864, Craiova, Principatele Române) și statuia din Craiova

spre a se consacra cu desăvârșire profesoratului. Director la Ministerul Cultelor sub A. G. Golescu, el este numit în noembrie 1859, director al Eforiei Școalelor. I. Maiorescu a scris : *Itinerar în Istria, un vocabular, 'Die Rumanen des Oesterreichischen Monarchie* (rapoarte) și mai multescrisori și memorii publicate în *Revista Noue* de Ioan Ghika.” (Rosetti, 1897: 119)

După ce începe studiul la Craiova la vârsta potrivită, părinții hotărâsc să-l trimită pe Titu Maiorescu la Brașov pentru absolvirea cursului primar în perioada 1850-1851 la Școala lui Ioan Barac. La Brașov, clasa I a Gimnaziului român fusese înființată de unchiul său, Ioan Popazu în 1850. În perioada 1851-1858, Titu Maiorescu studiază la gimnaziul academic, o anexă pentru externi a Institutului „Theresianum” din Viena, o școală frecventată de vârstarele nobiliare și ale funcționarilor Imperiului, pe care o absolvă ca șef de promoție. La trecerea examenului de maturitate, la 31 iulie 1858 a ținut o apreciată cuvântare în limba latină și a fost premiat de ministrul Thun. În noiembrie 1855 începe redactarea aceluia *Tagebuch*, pe care l-a continuat până în ultima perioadă a vieții. Jurnalul îi servește navigatorului adolescent drept busolă într-o lume străină, necunoscută, drept un prețios instrument autoformativ și autoanalitic, ce îi folosea la decantarea gândurilor și la formarea personalității tânărului ambițios, inteligent și studios care era în acești ani. *Jurnalul* redactat din noiembrie 1855 până la sfârșitul vieții, iunie 1917, cel mai longeviv jurnal din literatura română poate fi citit astăzi și ca un Bildungsroman, cu precizarea că aici scrisul înseamnă trăire și autoformare și nu ficțiune autobiografică. Pentru perioada formării intelectuale o imagine de ansamblu

o oferă *Însemnările zilnice* ed. I Rădulescu-Pogoneanu București, Socec, 1937, *Epistolarium* (perioada 24 octombrie 1856 – 25 ianuarie 1859 cuprinsă în *Epistolarium*) și cele 44 caiete ale *Jurnalului*.

La 27 octombrie 1858, după vacanța petrecută la Brașov, Titu Maiorescu pleacă pentru continuarea studiilor la Berlin. Pentru a se întreține a devenit meditator cu 6 taleri pe lună în casa profesorului Daniels, de la Universitatea din Berlin. La 30 ianuarie 1859 era profesor de franceză în familia consilierului Kremnitz, cu a cărui fiică mai mare, în vârstă de 20 ani, Clara se va căsători.

La 26 iunie 1859 Titu Maiorescu își va trece doctoratul cu o dizertație orală la Facultatea de Filosofie a Universității din Giessen, după ce la Berlin îi fusese refuzată cererea de echivalare a studiilor vieneze în vederea completării „trienului” necesar susținerii doctoratului. Mulți istorici și biografi ai lui Maiorescu (George Ivașcu în *Istoria literaturii române* din 1973, Eugen Lovinescu în studiul monumental dedicat lui Maiorescu) au fost convinși că la Giessen acesta ar fi susținut o teză redactată în latină, intitulată *De philosophia Herbarti*. Tudor Vianu notează în *Istoria literaturii moderne* vol. I, București, Casa Școalelor, 1944, că în urma investigațiilor întreprinse la Giessen nu a putut găsi teza lui Maiorescu sau informații despre aceasta.

La 15 septembrie 1859 Titu Maiorescu a obținut o bursă de trei ani oferită de Eforia Școalelor pentru susținerea doctoratului în litere la Sorbona. În decembrie 1860, redactându-și, dezvoltându-și și publicându-și teza de doctorat de la Giessen, Maiorescu a obținut echivalarea diplomei de doctor cu o licență în litere în Franța. Pentru că își dorea mai degrabă o licență în drept, a informat „Onorata

Titu Maiorescu *Jurnal*, manuscris, nr. 10, 11 și 12

Eforie” despre substituirea studiilor. Din *Epistolarium* rezultă că în această perioadă Maiorescu stătea mai mult la Berlin, unde, după publicarea lucrării *Considerații filosofice pe înțelesul tuturor* fusese primit din 1861 ca membru al Societății filosofice din Berlin. Aici va conferenția despre tragedia franceză și despre muzica wagneriană în fața unui public ce cuprindea profesori universitari berlinezi. Tot acum se ocupa de traducerea lucrării lui Immanuel Kant „Critica rațiunii pure”. La 28 noiembrie 1861 și-a susținut dizertația *Du régime dotal* cu care a obținut licența în drept la Sorbona.

Perioada anilor 1861-1863 debutează cu o ascensiune profesională rapidă și cu multe realizări personale. Întors în țară, Maiorescu a fost numit la 2 iunie 1862 supleant la Tribunalul Ilfov, fiind promovat în scurt timp procuror. La 13 noiembrie 1862 a fost numit director al Gimnaziului central de la Colegiul național din Iași și în paralel se ocupa cu predarea unui curs de istorie la Universitatea din Iași. În vara lui 1862 are loc căsătoria sa cu Clara Kremnitz, iar la 28 martie 1863 nașterea fiicei sale, Livia. Din februarie până în septembrie 1863 este decanul Facultății de litere, iar din septembrie este ales rectorul Universității din Iași. La 2 octombrie 1863 Maiorescu este numit directorul Institutului Vasilian, pe care-l va reorganiza din temelii numindu-l Școala Normală de la Trei Ierarhi.

Un personaj legendar din istoria culturii române

Intervalul 1864-1867 este cunoscut în toate monografiile maioresciene sub numele de epocă întemeierii societății „Junimea”. „Junimea” și *Convorbirile literare* au reprezentat un fenomen spiritual unic de la jumătatea veacului al XIX-lea românesc, menit să facă ordine într-o epocă postrevoluționară umbrită de neclarități și de confuzii de toate felurile, să selecteze și să promoveze prototipuri de scriitori deveniți mari clasici ai literaturii, adică scriitori „de primă clasă”, modele pentru generațiile literare ce vor urma. Ascultându-i cu atenție pe cei care se întâlneau în cenaclul „Junimii”, notându-și impresiile despre aceste întâlniri, spre a le savura în Olimpul atemporal al memorialisticii reflexive, Titu Maiorescu a strălucit prin formulările sale normative, polemice și riguroase. Ideile sale au avut o rezonanță deosebită, influențând opinia publică, impunând un standard estetic literaturii și un statut moral pentru oamenii de cultură. Combativ, perseverent și inteligent, cu o deschidere către universalitate, cu simțul noului și al originalității, riscând să se piardă în noianul preocupărilor și al cunoștințelor la care aspira, mobilizându-se pentru căutarea rațională a conceptelor, investigând cauzele și efectele fenomenelor în clipe în care viața nu a avut prea multă răbdare cu el, Titu Maiorescu rămâne un personaj legendar în istoria culturii române.

150 de ani de la apariția primului număr din revista „Convorbiri literare”, 1 martie 1867

Când apărea la Iași revista *Convorbiri literare* la 1 martie 1867, fondatorii Junimii își transformaseră deja în tradiție atât prelecțiunile populare, cât și dezbaterile din salonul literar care începeau să capete tipicul lor.

La Iași, pe colțul străzilor Vasile Alecsandri și Cuza Vodă fondatorii „Junimii” au înființat în 1865 *Tipografia „Junimea”*, cea unde avea să se tipărească revista *Convorbiri literare* la 1 martie 1867. În Iași existau pe atunci doar două librării: cea a lui Petrini,

„pe str. Ștefan cel Mare, în vechile case cu bolți vis-à-vis de Mitropolie” (Șuțu, 1928: 189) și cea a lui Cristofor. Cu un simț de marketing cultural clar format, Vasile Pogor și Nicu Burghel au înființat în același loc și o librărie unde au început să vândă cărți și rechizite comandate la Paris. L-au angajat pe Lewandowski, de profesie telegrafist și în decembrie 1868 au deschis **Librăria „Junimea”**. Revista „Convorbiri literare” publica și ea reclama pentru acest magazin: „De curând s-a deschis la Iași Librăria «Junimea» în casele Băncii în colț” (zidirea apartinând Băncii Moldovei de alături).”

sau

„Se află de vânzare la Tipografia Societății Junimea toate numerile „Convorbirilor Literare” pe anul I (1 martie 1867-1 martie 1868) broșate într'unu volumu. Prețul 1 galbenu.

De vânzare în magazinul Domnului Hildebrand, casele Bancei:

Musica clasica pentru clavieru

cu preturile cele mai moderate.

1) Beethoven, Sonata „au clair de lune”. Prețul 3 ½ lei vechi

2) „ Sonate pathétique. ” 4 lei

3) Haydn , Sonata No. 1.” 3 lei. Toate trei in edițiunea de lustru a lui E. Hallberger din Stuttgart.”

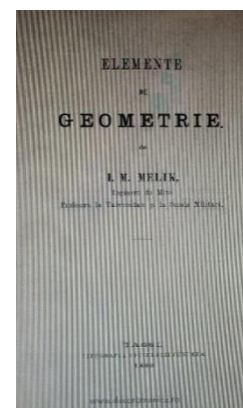
Nu s-a putea spune că librarii junimiști nu erau la curent cu activitatea editorială a celor mai mari editori precum este Eduard Halberger din Stuttgart întemeietorul Institutului de Xilogravură care îi poartă numele grație metodei sale de incizie în lemn a spaltului destinat tipăriturilor care redau fidel liniile desenului. Partiturile nemțești ale clasicilor literaturii pianistice universale erau o marfă de lux, destinată inițiaților. „Junimea fiind o societate eminentamente aristocratică, evident că ea cultiva și muzica. Își avea compozitorii ei, orchestranții ei și melomanii ei. Așa bunăoară: Alecsandri cânta din orgă la Mircești. Petre carp era bun pianist. Theodor Rosetti, cumnatul lui Cuza Vodă, de asemenea cânta la clavier. Iacob Negruzzi cânta din flaut. A.D. Xenopol, pianist. T.T. Burada, violonist. N. Burghel, pianist. G. Scheletti, compozitor. Uneori Carp și Burghel cântau la pian la patru mâini, iar altele Carp concerta solo, acompaniat de Burghel. Acestuia din urmă i s-a făcut și un cântec popular: Bir, oiță , bir/ eu cânt la clavier.

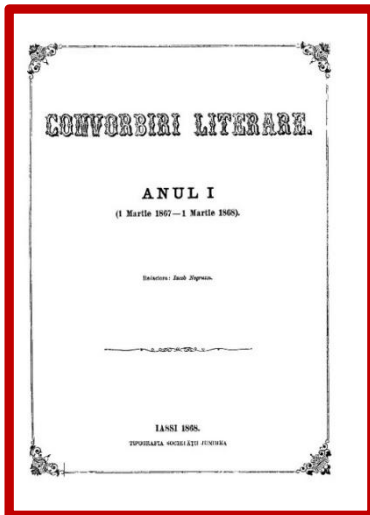
Dar Maiorescu? Era el un simplu amator de muzică sau un simplu meloman?

Nu. Maiorescu cânta din două instrumente: din flaut și din violoncel. Dar pe măsura succeselor sale de pe catedra universitară, de la bara justiției, de la tribuna parlamentului, de pe banca ministerială și din laboratorul creator al erudiției sale filosofice și critice, Maiorescu a neglijat fără voie, instrumentele sale favorite rămânând însă toată viața un pasionat amant al muzicii” (Săteanu, f.a.: 28)

Tipografia *Junimii* se aliniaza tendinței existente în lumea editorilor europeni de la mijlocul veacului al XIX-lea și anume realizarea unor produse destinate unei producții de masă, în concordanță cu strategia culturală a Societății *Junimea*. Producția de carte trebuia să fie rentabilă și vandabilă, iar în acest sens selecția titlurilor se făcea și în funcție de rațiunile de marketing și advertising.

Numele unui autor popular consacrat cântărea greu în formularea recomandărilor pentru editare. La tipografia *Junimii* văd lumina tiparului diverse lucrări precum este cea a lui Vasile Alecsandri *Harță Rezeșul: operetă comică într'un actu*, Iassi : Editoru Th. Balassan (Tipografia Societății Junimea), 1871, o carte de 45 de pagini de format Charpentier (11,5 x 18,3 cm), o carte de buzunar rentabilă , de 19 cm. Pe prima pagină

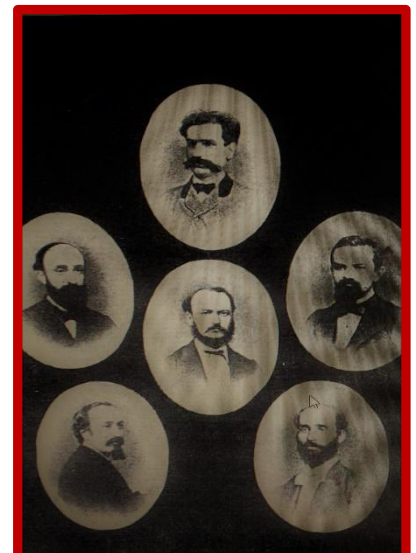

apare clar mențiunea „extras din *Convorbiri literare*”. Junimiștii, ca și alți editori români cunoșteau cărțile de buzunar ale lui Gervais-Hélène Charpentier, (2 07 1805- 14 07 1871). Acesta era un librar și un editor francez faimos, pentru că este considerat părintele formatului cărții de buzunar, creatorul colecției « Bibliothèque Charpentier », cea care a furnizat istoriei literare lucrările clasice modernității din culturile franceză, engleză, germană, italiană, spaniolă și portugheză. E de amintit faptul că Th. Balassan, editor al editurii și tipografie Junimea își va continua activitatea tipografică și editorială, iar numele său, însoțit de prescurtarea pr. apare pe Legea Codicelui silvic. Iași, Editor Th. Balassan (Tipografia Curței Regale, pr. Th. Balassan), 1890. (20 x 14). 21 p. (BAR 1 66965).

În această tipografie văd lumina tiparului diverse manuale școlare precum este cel referitor la *Elemente de geometrie* de Melik, Ioan M. (1840-1889), Iasi: Tipografia Societății Junimea, 1869 format VIII, 207 p. : fig. ; 19 cm. Ioan M. Melik era „inginer de mine, profesor la Universitate și la Școala Militară” așa cum se precizează pe coperta volumului și autorul unei alte lucrări, „*Elemente de aritmetică*, carte autorisată de onor. Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, ediția a doua, redactată conformu cu nouăle programe”. În același timp el înființase și o școală particulară în 1866 în Iași care a funcționat până în 1879, sub numele de „Institutul Academic” într-o casă din strada Haralamb, cuprinzând trei clase primare, trei inferioare de liceu, două superioare și cel ce urmă an pentru secția bacalaureat. A avut trei sau patru ani și o clasă preparatorie pentru cursul inferior al Școlii Militare. În 1879 această școală particulară s-a unit cu o alta, „Liceul Nou”, fondată în 1870 și s-a contopit cu ea sub numele de „Institutele Unite” funcționând până în 1907.

Fondatorii acestei școli au fost „Titu Maiorescu, profesor de literatură și filozofie la cursul superior, Ion Melik profesor de aritmetică și de geometrie tot la cursul superior, Neculai Culianu, profesor de algebră, trigonometrie și cosmografie la cursul superior, Petru Poni profesor de fizică și de chimie la cursul superior, Pavel Paicu, profesor de latină, română și germană la cursurile inferior și superior, dr. Ion Ciurea, profesorul de igienă și medicul instituției și D. Quinez, profesor de matematică la cursul superior”. (Șuțu, 1928: 208-209). Aici a fost profesor de germană între 1874-1875, un semestru și Mihai Eminescu, ținându-i locul lui Samson Bodnărescu, devenit director al Liceului Bașotă. Eminescu era un profesor care nu le-a dat note mari elevilor săi adolescenți, iar aceștia s-au răzvrătit hotărând să chiuilească de la ora de germană. Directorul liceului, Ioan M. Melik a hotărât să îi întrebe de ce s-au comportat în acest mod și aflând despre ce era vorba, nemulțumit că elevii făceau ce doreau ei la școală, a hotărât să procedeze și el la fel, luând hotărârea de a-i omite de la în dejun în ziua respectivă. Cei 37 de elevi de la secția I superioară s-au revoltat în continuare și urmarea a fost exmatricularea tuturor celor care se solidarizaseră și desființarea secției I superioară. Eminescu s-a retras din învățământ. Ioan Melik a rămas multă vreme director al acestei instituții din 1866 până în 1883 și a revenit în această funcție de două ori până în

Fondatorii *Institutului Academic* din Iași:
rândul I: I.M. Melik
rândul II: N. Culianu, P. Poni, T. Maiorescu
rândul III: dr. Ciurea, S. Bodnărescu

1891, când a plecat din lumea aceasta. Școala nu avea mulți elevi, dar taxele pe care le plăteau acești cursanți erau între 700 lei (cursul primar), 900 lei (cursul inferior) și 1000 lei (cursul superior), astfel încât înființarea unei instituții de învățământ dotată cu tipografie și librărie era o noutate, iar producția de carte a Tipografiei Junimii era susținută de nevoia de informare a acestor suflete tinere, al căror scop era în primul rând obținerea bacalaureatului.

Distribuția, abonamentele și costurile revistei *Convorbiri literare* sunt precizate în nr. 9 an III 1 iulie 1869: „Abonamentul pe un anu pentru România liberă 1 galbenu; pentru Austria. 5 fl.; pentru Basarabia rusească 1 ½ galbenu.

Abonamentele se facu în Iassi la Tipografia Societății Junimea, în București la librăria Socec & comp.” (*Convorbiri literare*, 9 III 1869: 1)

În structura revistei, feed –back-^{ul} cititorilor juca un rol important. Corespondența cu cititorii revistei este de cele mai multe ori telegrafică și totdeauna se află la sfârșitul revistei într-o rubrică specială în care se precizează continuarea colaborării sau majorarea prețului revistei de la 4 florini la 5 florini pentru cititorii din Austria:

„CORESPONDENȚA.

Onor. Soc. de lectură din Oradea mare. Ve mulțamimu; bucurosu și în anul viitoru.

Mai multi abonați din Austria. Pretul abonamentului este urcatu la 5 fiorini.” (*Convorbiri literare*, 02, an III, 15 martie 1869:40)

Alteori precizările sunt legate de greutățile legate de expedierea peste hotare a revistei, de posibilitatea procurării unor numere mai vechi ale revistei, de primirea unei scrisori personale cu precizările corespunzătoare și de refuzul clar, ironic, politicos, ferm în privința publicării anumitor manuscrise ale corespondenților:

„CORESPONDENȚA.

D-lor abonati din Beserabia. Deși ne se dăduse auctorisarea de -a avè abonați in Beserabia, numerele trimise ne-au fostu înapoite de la frontieră și trebuie să îndeplinim încă formalități care vor aduce multe întârșieri.

D-lui Cod. Grig. Viena. Mulțămire. Urmează scrisoare cât mai curându.

Onor. Corpu învățătoru din Satulungu. Grebiți-ve ați pute găsi încă volumul anului II, acel al anului I nu mai este.

D-lui G. S. Ne pare foarte rău, dar nici una din fabule n'a fostu găsită potrivită pentru publicare.

D-lui E. B. Opriți-ve Ia actul ăntăiu.

D-șoarei C. Ch. B. Cu mare părere de rău....

D-lui P. V.G. Pământu, mormentu ; - mormentu, pământu, ; -, Pământu, mormentu..... 0

Red.” (*Convorbiri literare* 03 III 1 aprilie 1869:56)

În alte numere în locul corespondenței apare câte o notiță legată de modalitatea de reproducere/ republicare a textelor deja publicate în *Convorbiri literare*. Un exemplu în acest sens este *Albina Pindului*, revistă literară bilunară în primii doi ani și apoi cu o apariție regulată editată între 15 iunie 1868 și 1 aprilie 1870, 1 și 15 ianuarie 1871 și de la 15 aprilie 1875 până în 1876 la București și Craiova editată și sponsorizată de către Gr. H. Granda, funcționar al statului și profesor de liceu. Notița este de fapt o întrebare retorică care îndeamnă la citare corectă a sursei de preluare a textului literar:

„NOTIȚA.

Cu toate publicațiunile noastre anterioare prin care rugămu foile ce ne facu onoarea de a reproduce articulele noastre de prosă sau poesii, să arate că articulele sunt reproduce dupa diarul nostru, „Albina Pindului urmează a reproduce poesii din „Convorbiri Literare” fără a se conforma invitațiunii noastre. Într'unu numeru amu găsitu Tēnera Crieolă” de D. V. Alecsandri acum in numărul 7 vedemu reprodușă poesia Calul Cardina- lului Bathory de acelașu poetu. Sunt aceste toate erori din partea redacțiunei Albinei Pindului ?

Red.”

La sfârșitul primului an de apariție al revistei *Convorbiri literare* era publicat un apel către autorii români rugând ziarele românești să îl reproducă. Era un îndemn la creație susținut de o politică editorială riguros formulată, care urmărea stimularea creației originale și publicarea ei cu ortografia cu litere latine, prioritatea având cărțile didactice cu un public țintă clar definit și care erau în acest fel vandabile din momentul intrării în tipografie:

„Apelu la autorii români.*

Societatea literară *Junimea* din Iassi posedă o tipografie complectă, a cărei întrebuițare o pune la dispozițiunea autorilor români cu următoarele condițiuni:

1) Orice manuscrriptu românescu, a cărui oportunitate se va fi constatatu de unu Comitetu alesu pentru fiecare opu dintre membrii competenți ai *Junimei*, se va imprima cu cheltuiala Societății.

2) Din vinderea cărților tipărite, Societatea își rezervă dreptul de a se indemniza, socotindu-și cinci galbeni pentru coala de 16 pagine la una mie esemplare formatul Charpentier. Banii reintrați au destinarea de a servi la alte publicațiuni de acelașu feliu.

3) Odată Societatea îndemnitată conf. art. precedentu, totu venitul din vinderea cărților este alu autorului.

4) Administrațiunea Tipografiei Societății este obligată, față cu autorii de cărți imprimate la ea, de a le da din anu în anu socoteala despre vinderea cărtilor lor, resp. de a le respunde banii ce li se cuvinu.

5) Ortografia cu care se imprimă cărțile românesci ale Societății, este cea publicată în cartea D-lui Maiorescu „Despre scrierea lirnbei române”. Cu toate aceste Societatea nu impune ortografia ei în modu obligatoriu, ci invită numai pe acei autori, cari aru voi să-și vadă scrierile imprimate alt feliu, ca să menționeze aceasta espres.

6) Pentru ficsarea prețului, cu care sa se vëndă o carte imprimată Societatea se va înțelege totdeauna cu autorul ei.

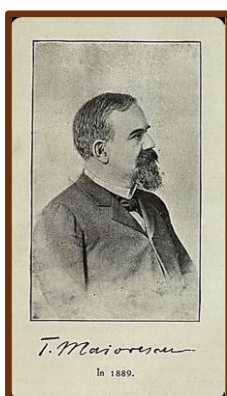
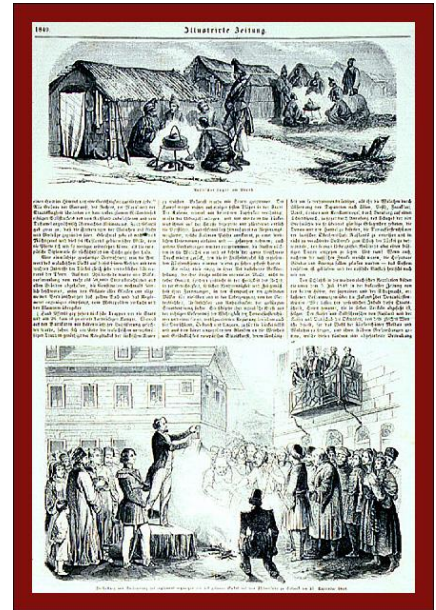
7) Autorii, cari cu aceste condițiuni sunt dispuși a se folosi de înlesnirea ce le presintă Societatea prin tipografia ei, voru binevoi a adresa manuscriptul lor aceluia din membrii Societății, care este însărcinatu cu administrațiunea anuală a Tipografiei (Adresa: Administratorul Tipografiei Societatii Junimea, Iassi, casele Bancei). Membrul administratoru dă chitanță de primire, înaintează manuscriptul în desbaterea Societății și, la casu de primire, se obligă în numele Societății la editarea manuscriptului sub condițiunile cuprinse în acestu apelu.

8) *Manuscriptele, care nu voru păre Comitetului Societății apte pentru imprimatu, se voru înapoi îndată autorilor lor.*

9) *În privința priorității la punerea sub presă vor fi preferite cărțile pentru usul școalelor.*

**Diarele române, care n-au publicatu încă acestu apelu, sunt din nou rugate a-I reproduce.”*
(*Convorbiri literare* nr. 24, I 1868: 351)

Colaboratorii revistei sunt politicieni și oameni de cultură, care împletesc preocupările lor academice sau didactice cu obligațiile comunitare, pe care le presupun funcțiile social-politice ocupate. Acțiunile revistei sunt inițiate de un colectiv format din tinerii discipoli ai lui Maiorescu, iar uneori antrenează întreaga conducere a cenaclului și a revistei. În „Convorbiri literare” publică moldoveni (Vasile Alecsandri, Dimitrie Onciul, Al. Philippide), munteni și olteni (Ion Ghica, Alexandru Odobescu, Ion Luca Caragiale, Grigore Antipa, Simion Mehedinți), dobrogeni (Panait Cerna), ardeleni (Ioan Slavici, George Coșbuc, G. Bogdan Duică, Sextil Pușcariu), români ai diasporei (Theodor Capidan) și străini (Gustav Weigand, Meyer-Lübke, J. Urban – Jarnik, Mario Roques). „Convorbirile literare” au realizat o reunire a intelectualității de pretutindeni, a personalităților marcante din toate sectoarele (Simion Mehedinți, P.P. Negulescu) și a dizidenților (Mihail Dragomirescu, Constantin Rădulescu Motru). Prin colaborările pe care le are și prin publicul căruia i se adresează, „Convorbirile literare” reprezintă prima revistă de talie națională, deosebită de publicațiile regionale cu ținută provincială. Bucurându-se de solidaritatea intelectualilor care îi erau colaboratori, revista are o deosebită forță combativă raportându-se la viața românilor, ca națiune ce căuta să-și împlinească idealurile. Tezaur sacru de cunoștințe enciclopedice, revista a publicat studii literare, filologice, filosofice, economice, biologice, financiare sau agronomice, care i-au conferit prestigiul și valoarea. S-a spus despre Junimea, grupare culturală și literară care ia naștere la Iași în toamna lui 1863 că a generat nu doar un curent de idei complex (junimismul), ci și o stare de spirit, constând într-un „criticism pozitiv ce aspira spre creație și consolidare” (Z.Ornea, *Junimea și junimismul*, București, Editura Eminescu, 1975) Junimiștii creează o modă nu numai în felul de a se înveșmânta, ci și în acela de se comporta. Pentru ei detaliul vestimentar justifică o atitudine mentală și introduce un aspect al staturii lor intelectuale, pe care costumele epocii precedente nu îl avea. Moda pe care ei o introduc este ca un spectacol de artificii al ideilor noi. Reprezentația aceasta pe care junimiștii o dau pe scena literaturii române este îndelung studiată și riguros pregătită. Arta seducției, pe care se bazează această modă a epocii este plină de culoare. Literatura devine scena pe care defilează treptat cele mai prelucrate și mai spectaculoase forme, cu caracter eminent de modele. Marile colecții de opere sunt tratate ca personaje asupra cărora lumina reflectoarelor memorialiștilor timpului trebuie să cadă într-un anume fel. Regia acestui spectacol este realizată minuțios, nimic nu seamănă cu o romantică melodie impromptus. Fiecare detaliu este pus în valoare într-un anume fel, exact ca la teatru.

„Degetul de lumină” al lui Titu Maiorescu

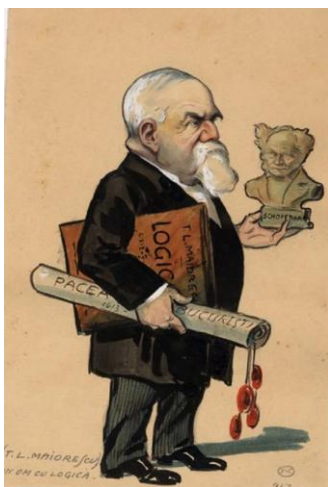
Din ciclul de studii junimiste realizate de către Eugen Lovinescu (și anume *Titu Maiorescuvol. I* (1840-1876), *Titu Maiorescuvol. II* (1876-1917), Editura Fundația pentru Literatură și artă Regele Carol II, *P.P. Carp critic literar și literat*, Biblioteca pentru toți, *Antologia ideologiei junimiste*, Editura Casei Școalelor, *Titu Maiorescu și posteritatea lui critică*, Editura Casei Școalelor, *Titu Maiorescu și contemporanii săi vol. I V. Alecsandri, M. Eminescu, A.D. Xenopol*) reiese clar că întreaga literatură română post junimistă a fost structurată în funcție de reperul personalității lui Titu Maiorescu. În concepția lui Eugen Lovinescu Titu Maiorescu este „omul celor două revoluții: revoluția culturală încheiată la 1873; revoluția estetică încheiată la 1886; se poate spune că după 1895 atât T. Maiorescu cât și *Convorbiri literare* devin postumi.” (Lovinescu, 1943: 9) astfel încât, generațiile de literați care și-au dezvoltat ideile, au fost grupate de către exegetul modernismului și al sincronismului românesc în mod cronologic astfel:

Din întâia generație post maioresciană fac parte Mihail Dragomirescu, S. Mehedinți, P.P. Negulescu, C. Rădulescu Motru, D. Evolceanu, I.A. Rădulescu Pogoneanu, (studenți ai lui Maiorescu, selectați de el la lucrările scrise, deveniți tineri redactori ai *Convorbirilor literare* unde criticul le-a deschis drumul și care au creat o literatură apologetică la adresa familiei junimiste și a mentorului său), G. Bogdan Duică, Duiliu Zamfirescu, continuatorul criticii estetice (Bucuța, 1937), N. Petrașcu, Anghel Demetrescu, reacțiunea sămănătoristă a lui N. Iorga și reacțiunea modernistă a lui O. Densusianu;

A doua generație post maioresciană îi cuprinde pe: I. Petroviți, singurul dintre cei care l-au cunoscut pe Titu Maiorescu, E. Lovinescu, care mărturisea că s-a format în atmosfera junimistă polemică dintre Titu Maiorescu, „Cristoforul Columb al criticii” și C.D. Gherea „Amerigo Vespuțiu al noului continent descoperit de T. Maiorescu” (Lovinescu, 1943: 270), Paul Zarifopol, D. Caracostea și Garabet Ibrăileanu cu reacția poporanistă;

A treia generație post maioresciană îi include pe G. Călinescu, Șerban Cioculescu, Pompiliu Constantinescu, Perpessicius, Vladimir Streinu și Tudor Vianu.

Din acțiunea critică a lui Titu Maiorescu se cristalizează două direcții: pe de o parte el luptă împotriva „formelor fără fond”, adică a minciunii și a imposturii pe toate planurile (cultural, social, științific, politic). Pe de altă parte, Titu Maiorescu este în istoria literaturii române autorul conceptului de „autonomie a esteticului”, realizând pentru prima dată disocierea dintre etnic, etic, cultural, educativ, patriotic –pe de o parte și estetic, pe de altă parte. În concepția sa, emoția estetică în sine este și „culturală, și educativă și națională și morală” (Lovinescu, 1943: 279). El reprezintă o „îmbinare armonioasă a ideilor civilizației apusene cu elementul național” (Lovinescu, 1943: 272).

Prietenia cu I. A. Cantacuzino-Zizin și primele traduceri ale lui Arthur Schopenhauer în limba franceză și în limba română

În prefața *Însemnărilor zilnice* din perioada 1881-1886, editorul scrierilor lui Titu Maiorescu, I. Rădulescu Pogoneanu scria că despre mentorul *Junimii* s-au răspândit două legende fără nici un sâmbure de adevăr legate de faptul că acesta obișnuia să își repete discursurile în oglindă și că era adeptul filosofiei pesimiste a lui Arthur Schopenhauer. Toate aceste legende au fost diseminate și prin intermediul caricaturii realizate în tuș și acuarelă de Nicolae Petrescu-Găină, realizată în 1917, intitulată:

T.L. Maiorescu –un om cu logică. Autorul său este un cunoscut ca artist caricaturist al oamenilor politici, artiști și intelectuali de prestigiu, care au trăit la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

Adevărul este că Titu Maiorescu a avut un rol hotărâtor în promovarea operei lui Arthur Schopenhauer prin intermediul traducerilor în limba franceză și în limba română. Bun prieten cu I. A. Cantacuzino-Zizin (1829-1897), primul traducător din lume în limba franceză al operei lui Arthur Schopenhauer, Titu Maiorescu l-a îndemnat pe acesta să traducă și l-a ajutat să corecteze textul, pe care l-a sfătuit să îl publice apoi și la editura Soccec. Zizin, Jean Alexandre Cantacuzène / Ioan Alexandru Cantacuzino era descendentul unei familii fanariote și studiasse matematica și fizica cu rud Topfer la Geneva și nu era nimeni altul decât personajul care a făcut parte din Căimăcănia de trei din Moldova din perioada octombrie 1858- 5/17 ianuarie 1859 (formată din I.A.Cantacuzino –Zizin, V.Sturdza, Anastasie Panu), care a înlocuit pe Șt. Catargiu și care a pregătit drumul alegerii unui singur domnitor pentru Principatele Unite: Alexandru Ioan Cuza (ian.5/17 1859– febr.11/23 1866). Între Fondurile de Arhivă istorică ale colecțiilor speciale ale Bibliotecii Naționale a României în Fondul M. Kogălniceanu se află printre altele și documentele din 1898 ale caimacanului Ioan Al. Cantacuzino cu privire la înmormântarea sa pentru care fuseseră mandatați Th. Rosetti și T. Maiorescu. Într-un *Dicționar la contemporanilor* „Cantacuzino J. A. (Zizine) era inclus în calitatea sa de „Om politic născut în Suceava la 24 iunie 1829. A făcut studiile sale în Geneva, având ca profesor pe vestitul scriitor Topfer care menționează în cartea sa *Voyage en zigzag* pe tânărul Cantacuzino între elevii săi. A fost director-general al teatrelor, agent diplomatic al țării la Belgrad și Ministru de Finance în cabinetul Al. G. Golescu de la 2 Februarie 1870 până la 20 Aprilie același an. Cu desăvârșire retras din viața politică de vre-o două-zeci de ani, J. Cantacuzino și-a sacrificat tot timpul studiul științelor naturale și literaturii El este traducătorul operelor lui Schopenhauer (sic!) în limba franceză (Ediția Alean Paris și Soccec, București).

La 1848, când mijloacele de comunicație erau încă așa primitive și dificile, J. A. Cantacuzino a întreprins o lungă călătorie în America.” (Rosetti, 1897:43)

Fire studiosă, atentă la detalii, la rândul său Titu Maiorescu a lucrat neîncetat vreme îndelungată la traducerea în limba română a *Aforismele* lui Schopenhauer (*Parerga und Paralipomena*-1851) reușind să editeze cinci ediții, cu semnificative diferențe până în momentul plecării sale din această lume.

„Maiorescu (Titu). Profesor universitar, publicist, om de stat, născut în Craiova la 15 Februarie 1840, fiul lui Ioan Maiorescu. A făcut studiile sale în Theresianum la Viena și le-a terminat în Berlin și Paris. Întors în țară, a fost numit la 1862, procuror pe lângă Trib. Ilfov, apoi în Decembrie din același an, profesor la Universitatea din Iași ales și primul ei rector. A mai fost cat-va timp director al liceului din Iași și apoi al Școlii normale Trei Erarchi. În capitala Moldovei, T. Maiorescu fondează împreună cu I. Negruzzi, P. P. Carp, Th. Rosetti, V. Pogor, societatea literară Junimea și revista *Convorbiri literare*.

Ales pentru prima dată deputat la 1871, este de la 7 Aprilie 1874 până la Ianuarie 1876, ministru al Școlilor în cabinetul Lascăr Catargiu, apoi până la August 1876, agent diplomatic al țării la Berlin.

Dat în judecată de Camera liberală din 1876 împreună cu colegii săi din cabinetul L. Catargiu, el este ales de colegiul din Iași deputat al opoziției în Ianuarie 1878. Imediat după aceasta,

Camera a retras actul de acuzare in contra foștilor miniștrii conservatori. La 1884, T. Maiorescu este transferat caprofesor de logică și filosofie la Universitatea din București, care în 1892 l'a ales rector și în 1895 senator, reprezentant al colegiului universitar. De la Martie 1888 până la Martie 1889 și de la Noembrie 1890 până la Ianuarie 1891, el a mai fost Ministru al Școalelor în cabinetele Th. Rosetti și general Manu. T. Maiorescu a publicat: *Auges Thilosophische* (Berlin 1863). *Critice* 3 vol. *Logica, Aforisme* lui Schopenhauer (traducere) 'Precedente constituționale, mai multe discursuri politice printre care' *Reforma instrucțiunii publice*, precum și traduceri de romane și drame străine. *Discursuri politice* 2 vol. (1897)." (Rosetti, 1897:)

Rivalități, calomnii, duel, divorț și visul emigrării în America

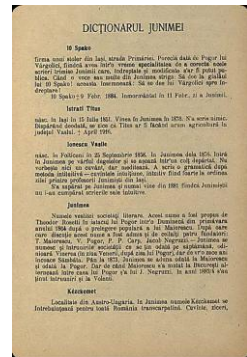
Această perioadă este însă și epoca rivalității și a calomniilor lui Nicolae Ionescu și a „Frațiunii libere și independente ieșene” în revista „Tribuna”, terminată cu judecarea procesului la Curtea de Apel, cu integrarea lui Maiorescu în posturile de rector și de profesor din care fusese suspendat și urmată de pedepsirea calomniatorilor.

De asemenea, aceasta este și epoca întemeierii Institutului academic, colegiu particular care din 1879 se va numi Institutele Unite. În paralel cu toate aceste evenimente, la 24 august 1864 are loc moartea tatălui său, Ioan Maiorescu, urmată la 23 noiembrie 1864 de cea a mamei, Maria Maiorescu (născută Popazu). După mutarea capitalei țării la București, Iașiul devine „centrul mișcării literare sau științifice” prin „cursurile publice” pe care le recomanda Ministrul Instrucțiunii Publice de atunci, Alexandru Odobescu. (vezi Lumina nr. 10/ 1863). Aceste „cursuri publice” sau „prelecțiuni populare” vor determina colaborarea lui Maiorescu cu Vasile Pogor, cu Petre P. Carp și întemeierea alături de Theodor Rosetti și de Iacob Negruzzi a societății „Junimea”. Informații și documente despre activitatea din această perioadă au fost publicate de I.E. Torouțiu în Studii și documente literare și de I. Negruzzi în *Amintiri* de la „Junimea, București, „Cartea românească”, 1939.

La 11/23 februarie 1866 a avut loc complotul, care a determinat abdicarea lui Alexandru Ioan Cuza și în care au fost implicați junimiștii Petre P. Carp și Vasile Pogor. Titu Maiorescu intervine scriind în mod anonim în întregime publicația „*Vocea patriotică*” în momentul în care după detronarea domnitorului existau pretenții de rupere a Unirii Principatelor și de alipire a Moldovei la Basarabia ocupată în 1812. *Însemnările zilnice* cuprind mărturisiri despre preocupările lui Maiorescu, care lucra și care a terminat în iunie 1866 *Despre scrierea limbii române*, primul dintre studiile despre reforma lingvistică referitoare la necesitatea folosirii alfabetului latin în locul celui chirilic și a ortografiei fonetice. Principalele idei ale studiului „*Despre scrierea limbii române*” (1866) sunt formulate clar și sintetic. Perioada 1867-1873 a debutat la 20 iulie 1867 cu un succes al lui Titu Maiorescu, care a devenit membru al recent constituitei Societăți academice și a renunțat, în urma contestărilor adversarilor săi, la postul de rector al Universității, pe care l-a preluat Ștefan Micle. Întemeietorii Institutului Academic erau, unii dintre ei, junimiști: N. Culianu, Petre Poni, P. Paicu, I. Melnic.

La 16 ianuarie 1868, Titu Maiorescu a fost înlocuit de la conducerea Institutului Vasilian de către noul ministru, Dimitrie Gusti. În august 1868, Maiorescu și-a înaintat demisia din Societatea academică română dominată de etimologiști. Tot în această perioadă a avut loc conflictul cu adversari universitari și neuniversitari, care au determinat destituirea din învățământ, pentru că în perioada în care avusese concediu medical de la Universitate a trebuit să pledeze în mai multe procese, în care fusese angrenat anterior. Prin telegrama ministrului P. P. Carp se va reîntoarce la catedră. Tot acum,

Mihai Eminescu, student la Viena îi trimite spre publicare la „Convorbiri literare” poezia „Venere și Madonă”, pe care mentorul junimist o citește în cenaclu cu satisfacția descoperirii unui model de poet. În același an, la 9 august 1870 a avut loc nașterea fiului său, Liviu. În octombrie 1870, au apărut primele semne de hipoacuzie a urechii stânga și din acest motiv Maiorescu s-a hotărât să plece pentru o consultație de specialitate la Berlin. În aprilie 1871, cu ocazia vizitei perechii princiare la Iași, ministrul de externe Costaforu i-a propus liderului literar al „Junimii” să intre în politică alături de câțiva reprezentanți de seamă ai grupării, în guvernul conservator al lui Lascăr Catargiu, ceea ce s-a și întâmplat. În mai 1871 Maiorescu a devenit deputat de Severin și Pitești, la colegiul al IV-lea. În toamna lui 1871, din cauza absențelor de la Universitate, determinate de participarea lui la sesiunea Parlamentului, Titu Maiorescu a fost scos din postul de profesor chiar de către un ministru din propriul partid. (Christian Tell).

Activitatea sa științifică a continuat și în primul număr al „Convorbirilor literare” Maiorescu a publicat studiul *Despre poezia română* cunoscut sub titlul *O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867*. Acest prim articol de estetică literară românească din istoria noastră ilustrează intuiția critică, simțul valorilor, spiritul sintetic și limbajul elevat, tipic mentorului „Junimii”. La 7 aprilie 1874 Maiorescu e numit ministru al Instrucțiunilor Publice și al Cultelor în guvernul lui Lascăr Catargiu. Cerând în proiectul său de lege pentru transformarea învățământului suprimarea unor catedre, Senatul îi respinge în ședința din 28 ianuarie 1876 proiectul, iar Maiorescu demisionează în aceeași zi. Pentru perioada 1874-1881 de o deosebită însemnătate apar *Jurnalul* și *Corespondența* purtată cu diverși junimiști. În perioada ministeriatului său, Titu Maiorescu sporise numărul școlilor primare, finanțase școlile române din Brașov și încurajase distribuirea manualelor școlare după criteriul meritului. El începuseră editarea documentelor Hurmuzaki, pe care acest patriot bucovinean le copiase din arhivele secrete vieneze. Tot în această perioadă se începuse restaurarea bisericii de la Curtea de Argeș, sponsorizarea bursierilor români (Eminescu, Slavici, A. Lambrior, G. Dem. Teodorescu, George Panu, Spiru Haret) și finanțarea studiului lui Odobescu despre „Tezaurul de la Pietroasa”. Retrăgându-se demn și cinstit din minister, în ciuda proceselor în care a fost implicat de guvernul liberal ulterior, Titu Maiorescu trece printr-o perioadă extrem de dificilă. Notațiile despre divorț, despre sinucidere, despre greutățile materiale ale celui urmărit de garda civică și acuzat de liberali pentru risipirea fondurilor publice, gândurile mentorului „Junimii” referitoare la emigrarea sa în America sunt cuprinse în *Însemnările zilnice* ale perioadei.

La propunerea miniștrilor de externe care s-au aflat succesiv în funcție, Ion Bălăceanu și Mihail Kogălniceanu, Titu Maiorescu pleacă la Berlin în perioada 30 martie –31 mai 1876 pentru a stabili detaliile unei convenții comerciale cu Prusia și apoi, între 31 mai și 2 iulie 1876 va îndeplini misiunea de agent diplomatic în această țară. După întoarcerea de la Berlin, Titu Maiorescu se mută la București. El locuiește pe strada Sf. Vineri 19, unde are și biroul de avocat. Preocupările științifice l-au făcut să își tipărească primul volum de *Critice*, care îi este publicat de editura Socec din București în 1874. În perioada 27 ianuarie –23 aprilie 1877 a fost director la ziarul, „*Timpul*”, pentru care a scris articole de fond. Printr-un decret din 29 martie 1877 e reintegrat ca membru al Academiei Române. În octombrie 1877, depășind criza financiară în care se zbătea, reușește să se mute în Str. Herăstrău nr. 27, să se gândească la divorțul de soția sa, Clara și să îi asigure Liviei un trai echilibrat.

În aprilie 1879 și-a petrecut vacanța de Paști la Viena luându-l cu sine pe Caragiale. A fost ales în mai 1879 deputat de Iași la colegiul I, avându-l contracandidat pe Vasile Alecsandri. În 1876

Maioreescu a publicat *Logica partea I. Logica elementară*. În „Convorbiri literare” îi apar în perioada mai – noiembrie 1876 fragmente din traducerile „Aforismelor” lui Arthur Schopenhauer. Maioreescu va termina publicarea „Aforismelor” lui Schopenhauer în primele patru numere din 1877 ale „Convorbirilor”. În Jurnal în perioada septembrie – octombrie 1876 apar informații despre intenția lui Maioreescu de a organiza o filială bucureșteană a „Junimii” ieșene. Aici s-a citit „Luceafărul” și tot aici Eminescu îl va prezenta pe Caragiale către sfârșitul anului 1877. Reuniunile junimiste de la București se țineau când acasă la Titu Maioreescu, când la Grigore Păucescu, când la Alexandru Odobescu. Despre această alegere maioresciană a „Junimii” bucureștene îi va scrie mai târziu, la 19 septembrie 1887 mentorului „Junimii” Ion Creangă, sub forma unui rechizitoriu disimulat: „În sfârșit, vinerea trecută în 18 spre 19 m-am culcat iarăși afară după obicei și pe la câte oare voi fi adormit nu știu, dar știu că am adormit gândindu-mă cu jale mare la societatea „Junimea” și ce mai este ea acum! La bietul Eminescu și ce mai este el acum! La Gheorghe Scheleti, Lambrior, Conta și unde sunt ei acum...”

În perioada 10/22 februarie – 2/14 martie 1880 Titu Maioreescu a ținut la Ateneu patru conferințe pe teme „psihologice-fiziologice”: *Despre cunoașterea de sine și cunoașterea altora, Înțelesul cuvintelor, Despre visuri, Artele în educațiune*. În mai 1880 a publicat în „Convorbiri literare” *Chestiunea ortografiei la Academia Română*.

Perioada „olimpiană” a anilor 1881-1909 începe cu predarea unor cursuri de logică la Universitatea din București între 1880 și 1881, cursuri care se bucură de o largă audiență. În noiembrie 1881 a publicat în „Convorbiri literare” studiul *În contra neologismelor*. Vocația normativă a studiului *Neologismele (1881)* este evidentă, căci autorul găsește soluții clare, argumentate logic. Îmbogățirea vocabularului cu neologism trebuie făcută selectiv și rațional. În ianuarie 1882 în aceeași revistă a „Junimii” publică *Literatura română și străinătatea*. În acest studiu, Maioreescu atrage atenția asupra faptului că Independența de stat a României a deschis interesul occidentalilor asupra culturii noastre. În acest context el laudă traducerile lui Mite Kremnitz, ale reginei, Carmen Sylva și ale lui Wilhelm de Kotzebue, traducător al poeziei populare române și autor de nuvele și romane. În *Literatura română și străinătatea* Titu Maioreescu aduce pentru prima dată în discuție problema esteticii romanului autohton. El susține că „subiectul specific al romanului este viața națională și persoanele principale trebuie să fie tipurile unor clase întregi, mai ales a țărânului și a claselor de jos.”

În aprilie 1882 „Almanahul Societății Academice Social Literare «România Jună»” din Viena îi publica studiul *Despre progresul adevărului în judecata lucrărilor literare*. Maioreescu adunase în volum poeziile lui Eminescu ce au apărut la Socec în decembrie 1883. Ministrul Instrucțiunii Publice și al Cultelor din guvernul liberal Brătianu, Gh. Chițu l-a numit pe Maioreescu la 10 octombrie 1884 ca „profesor definitiv” la catedra de logică și istoria filosofiei secolului al XIX-lea de la Facultatea de Litere a Universității din București. După mutarea revistei „Convorbiri literare” în 1885 la București, Maioreescu publică traduceri fragmentare din Schopenhauer, privitoare la estetica filosofului. În septembrie 1885 îi apare în revistă articolul *Comediile d-lui I.L. Caragiale*. În acest studiu Maioreescu discută problema moralității artei marelui dramaturg. Originalitatea operei lui Caragiale este discutată din perspectiva spiritului de observație al autorului, care străpunge vălul aparențelor și al banalelor conveniențe sociale contemporane ajungând la surprinderea sub forma unor tipuri umane a esențelor stratului social pe care îl prezintă. În iunie 1886 publică *În lături!*, în 1887 *În amintirea lui Wilhelm de Kotzebue*, iar în 1889 *Eminescu și poeziile lui*. Acest din urmă studiu cuprinde referiri la personalitatea și la poezia lui Eminescu. Aprecierile pe care Maioreescu le-a făcut au impus în istoria culturii române mitul poetului romantic.

Titu Maiorescu a publicat în octombrie 1890 Leon C. Negruzzi, în noiembrie 1891 traducerea lui Emil du Bois – Raymond *Despre limitele cunoașterii naturii* și a întocmit *Rapoartele academice* în probleme ortografice în 1880 și 1904. În sesiunea generală de la 8 aprilie 1880 a Academiei Române, Bogdan Petriceicu Hasdeu, George Barițiu, Alexandru Odobescu, Ioan Caragiani și Titu Maiorescu au făcut propunerea reformării ortografiei, după ce la 13 septembrie 1869 fusese adoptat „un mod de scriere provizoriu” necesar publicării „Analelor” și a celorlalte lucrări ale Societății Academice Române. Opinii distincte în privința ortografiei aveau în acel moment G. Munteanu, I.C. Massim, I. Heliade Rădulescu și Timotei Cipariu. Raportul citit de Titu Maiorescu în sesiunea generală a Academiei Române, sesiune care a avut loc în 1880, precizează: „*ortografia propusă în proiectul de față este întemeiată pe un fonetism temperat prin necesități etimologice.*” „*Fiecare cuvânt se scrie cum se pronunță.*” „*Acele sunete române, pentru care avem litera latină corespunzătoare, se scriu totdeauna cu această literă.*”

Klara Kremnitz, prima soție a lui Titu Maiorescu

Perioada deceniului al nouălea din veacul al XIX-lea nu a fost cea mai liniștită din existența lui Maiorescu. Aceasta pentru că la 2/14 decembrie 1885 Titu Maiorescu „s-a bătut”

Anna Rosetti, cea de a doua soție a lui Titu Maiorescu

într-un duel formal pentru că fusese insultat în publicația „Voința națională”. La sfârșitul anului 1886, divorțează de Clara Kremnitz și în septembrie 1887 se recăsătorește cu Anna Rosetti, cumnata lui Iacob Negruzzi. Anna Rosetti, pe care în *Jurnal* Maiorescu o consideră „amabilă”, „gentilă”, „inteligentă”, „curajoasă”, aflată în preajma lui Maiorescu întâi în calitate de soră a soției prietenului Jacques Negruzzi și apoi ca a doua soție a mentorului junimist, era cu 16 ani mai tânără decât acesta. Ea l-a ajutat la traducerea din Schopenhauer, corectându-i textele și însoțindu-l la toate cursurile pe care Maiorescu le-a ținut în celebra sală IV de la Universitatea din București.

Activitatea științifică a lui Titu Maiorescu a continuat cu realizarea unor binecunoscute studii de critică lingvistică și literară precum *Oratori, retori și limbuți* (1902) și *Rapoartele academice despre Sadoveanu* (1906), *Octavian Goga* (1906), *Ioan Alexandru Brătescu Voinești* (1907). Dacă în „Beția de cuvinte” autorul realizase un studiu de patologie literară, în *Oratori, retori și limbuți* autorul se referă la politicienii vremii precum Giorgio Brătianu, Nicolae Blaramberg, Nicolae Ionescu, Alexandru Djuvara, Dissescu, Take Ionescu, Brătescu, Cancicov, care își construiau discursurile după modelul celor trei categorii de vorbitori ironizați: „*Atât oratorul, cât și retorul și limbutul au darul vorbirii; dar oratorul vorbește pentru a spune ceva, retorul pentru a se auzi vorbind, limbutul pentru a vorbi.*” În privința aprecierii tinerilor poeți și prozatori, Maiorescu îl remarcă pe Octavian Goga, pe care îl propune pentru premiul Năsturel-Herescu. În privința lui Mihail Sadoveanu, mentorul „Junimii” este atent la cuvântul totdeauna potrivit, la momentul psihologic bine ales al povestirilor sadoveniene și la plasticitatea imaginilor din natură, care farmecă cititorul. *Nuvelele d-lui I. A. Brătescu-Voinești* sunt văzute de Maiorescu prin prisma nemărginitei sensibilități a autorului, care surprinde „*căldura de stil care câștigă de la început inimile cetitorilor și le lasă impresia unei binefaceri sufletești*”. La rândul său, Ioan Alexandru Brătescu-Voinești îl caracteriza astfel pe

mentorul junimist: „O cutie cubică, de aurmasivșiermeticînchisă; cubicăsprea nu se putearăsturna, de aursprea nu rugini, ermeticînchisăsprea nu pătrundeîntr-însanicium bob de praf, așapăreaMaiorescu; cândînsădeschideaicutiagăseaiîntr-însao comoarăde duioșieșide bunătatesdespre care nimeninu a vorbitpânăacum. In general, cândse vorbeștedespredânsul, se insistăasuprainteligențeiuisclipitoare, asupravasteiluiculturi, asupraneîntrecutuluiluitalent și farmecde orator și de povestitor, asupraminunatelorluicalități de profesorșiasupraspirituluiluide datorie; dar, din pricinadiscrețieicu care el înțelegeasăfacăbineleșisă-șiascundăînduioșările, puținisântaceiacare știucăpe lângătoateaceleînsușiri, el maiaveașipe aceeade a purtasub aparențauneifirirecișiechilibrateun sufletbun și duios”. (*In amintireacontemporanilor*, 35)

Opiniile lui Maiorescu asupra literaturii populare sunt exprimate în studiul „În chestia poeziei populare Răspuns la discursul de recepțiune al d-lui Duiliu Zamfirescu” rostit la Academia Română la 16 mai 1909. În acest discurs Duiliu Zamfirescu îl acuzase pe Alecsandri de introducerea unor „dulcegării sentimentale” în „viața versificată a poporului nostru”. Apărându-l pe Vasile Alecsandri, Maiorescu analizează contribuția acestuia la dezvoltarea literaturii naționale judecând contextul în care poezia populară este descoperită de poet. Într-o lume în care se scria prost românește și în saloane se vorbea franțuzește, într-o lume în care redeşeptarea politică a României stârnea interesul occidentalilor pentru receptarea valorilor culturii naționale, „atunci Alecsandri, cu adâncul său instinct de poet național, găsește în poezia populară cea mai bogată comoară de frumuseți literare din care să se adape societatea, fie direct, fie indirect prin inspirarea scriitorilor de talent mai accesibili gustului ei”. Duiliu Zamfirescu se exprimase destul de aspru și la adresa lucrărilor inspirate din viața satului ale lui Creangă, Slavici și Ion Popovici-Bănățeanu. Maiorescu explică: „simplitatea țărănească nu exclude frumusețea lirică, precum nu exclude energia epică, nici chiar conflictul dramatic.” Ca și în „Poeți și critici” el conchide: „tocmai poeții sunt mai puțin chemați să aprețieze poezia altora.”

La răspântia vremurilor și a veacurilor în cultura română

Din punct de vedere politic, orientarea lui Maiorescu în perioada 1881-1909 se deosebește de cea a lui Petre P. Carp, cu care polemizează în Parlament în privința revizuirii articolului 7 și a celor următoare din Constituție. După 1881, când Maiorescu, Theodor Rosetti și „gruparea junimistă” se delimitează de conservatori și colaborează în „chestiunea Dunării” cu liberalii, ei primesc denumirea de „opozitie miluită” spre deosebire de „opozitia unită” formată de vechii conservatori și de o parte din liberalii nemulțumiți de Brătianu. „Gruparea junimistă” participă la revizuirea Constituției. În 1888 guvernul Brătianu e înlocuit de un guvern „junimist” condus de Theodor Rosetti, iar Maiorescu este Ministrul Cultelor și ministru ad-interim la Domenii, până în 1889 când urmează guvernul Lascăr Catargiu, format din conservatori și liberali. După remanierea din 1890 a aceluiași guvern, Maiorescu este ministru al Instrucțiunii Publice și al Cultelor, încercând să promoveze proiectul de reformă a învățământului din 1875-1876, pe care îl modificase pe alocuri. Proiectul i-a fost respins pentru a doua oară de Senat. În 1907 va fi ales senator. La 31 octombrie 1909 demisionează din învățământ cu puțin timp înaintea vârstei de pensionare, din cauza unei neînțelegeri cu fostul bursier, devenit ministru liberal al Instrucțiunii Publice, Spiru Haret. Universitatea din București îl sărbătorește pe Maiorescu la 22 noiembrie 1909, iar sărbătoarea acesta este continuată la interval scurt de cea organizată de profesorii de la Iași. Perioada 1909-1917 este cea în care Titu Maiorescu se face remarcant și ca politician. La 15 februarie 1910 admiratorii lui Maiorescu i-au prezentat acestuia numărul omagial al

revistei „Convorbiri literare” care îi era dedicat. De la 29 decembrie 1910 până în 1912, Titu Maiorescu ocupă portofoliul Externelor la sugestia lui Petre P. Carp. Regele Carol I formează un cabinet conservator avându-l pe Titu Maiorescu președinte. Afectat profund pentru că era suficient de orgolios, P.P. Carp îl sfătuiește pe Maiorescu întâi să accepte funcția, iar apoi sugerează ca junimiștii, inclusiv Maiorescu, să părăsească cabinetul. În circumstanțele date de izbucnirea războiului balcanic, părăsirea cabinetului echivala cu o trădare. Maiorescu înțelege acest lucru și nu renunță. El este ales în toamna lui 1913 liderul Partidului Conservator, funcție din care demisionase în mai 1913 Petre P. Carp, prietenul de o viață. În 1913, în calitate de prim-ministru și ministrul de externe, prezidează Conferința de pace de la București, organizată la finalul celui de-al doilea război balcanic între Bulgaria, pe de o parte și Serbia, Muntenegru, Grecia și România de cealaltă parte. Ziarele vremii, *Conservatorul*, *Dimineața*, *Epoca*, *Viitorul*, *Universul*, *Dreptatea*, prin corespondenții lor de presă, au relatat pe larg, în lunile iulie-august, desfășurarea acestui important eveniment, în urma căruia România și-a modificat granițele sud-estice, prin câștigarea teritoriului Dobrogea de Sud (Cadrilaterul).

La 31 decembrie 1913 Maiorescu se retrage din guvern, iar în 1914 demisionează și din postul de lider al Partidului Conservator. În momentul izbucnirii războiului mondial, în cadrul consultărilor care au loc în Consiliile de Coroană, Maiorescu pledează pentru neutralitate. Titu Maiorescu a călătorit cu soția sa, foarte bolnavă, la sanatoriul de la Heidelberg, unde aceasta s-a stins din viață, în 1914, când tocmai izbucnise războiul mondial. Singur și neliniștit, Maiorescu și-a ocupat timpul în continuare citind. În această perioadă el a lucrat neîncetat la editarea în volum a *Discursurilor parlamentare* vol. V – (1915), serie din care făceau parte *Discursurile parlamentare* vol. I și II

Reclama la săpun, pudră, crema Flora și noua hartă a României după tratatul de la București din august 1913 în *Universul*, Anul XXXI, nr. 224, 15 august 1913, p. 4

(1897), vol. III (1899), și *Discursuri parlamentare* vol. IV (1904). Rămas în București în timpul ocupației germane, în aprilie 1917, Maiorescu le citea prietenilor introducerea la cel de al șaselea volum al *Discursurilor parlamentare*. Ultimele clipe de viață l-au găsit lucrând. La 18 iunie/ 1 iulie 1917, în urma unei crize de anghină pectorală, Maiorescu a murit fiind înmormântat la cimitirul Bellu a doua zi.

„Soarta lui Maiorescu a fost să rămână actual și astăzi.... La răspântiile culturii române veghează ca și odinioară degetul lui de lumină: pe aici e drumul.

Autoritatea i s-a menținut și astăzi pentru că pleacă din înseși izvoarele spirituale fără moarte ale logice, bunului simț, bunului gust și s-a realizat într-o formă pură fără vârstă”. (Lovinescu, 1943: 280)

Bibliografie:

Alexandrescu, 1999: Alexandrescu, Sorin „*Junimea, discurs politic și discurs cultural*”, în *Privind înapoi, modernitatea*, București, Editura Univers.

Bănescu, 1912: N. Bănescu, Vintilă Mihăilescu, *Ioan Maiorescu*, București, Tipografia Românească, 1912

Bucuța, 1937: Emanoil Bucuța *Duiliu Zamfirescu și Titu Maiorescu în scrisori (1884-1913)*, Editura Fundația pentru Literatură și Artă “Regele Carol II”, București.

Călinescu, 1985: Călinescu, George „*Junimea. Momentul 1870. Epoca lui Carol I*”, în *Istoria literaturii române de la origini și până în prezent*, ed. a II-a revăzută și adăugită de Alexandru Piru, București, Editura Minerva.

- Lovinescu, 1943: Eugen Lovinescu T. Maiorescu și posteritatea lui critică, Editura Casa Școalelor, București.
- Lovinescu, 1943, 1944: Lovinescu, Eugen *T. Maiorescu și contemporanii lui* (I-II, 1943-1944)
- Lovinescu, 1943: Lovinescu, Eugen *T. Maiorescu și posteritatea lui critică*
- Lovinescu, 1940: Lovinescu, Eugen, *Titu Maiorescu, studiu monografic*, (I-II, 1940)
- Manolescu, 2000: Manolescu, Nicolae, *Contradicția lui Maiorescu*, București, ed. a III-a, București, Editura Humanitas.
- Manolescu, 2008: Manolescu, Nicolae *Istoria critică a literaturii române*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008
- Negruzzi, 2011: Negruzzi, Iacob *Amintiri din Junimea*, București, Editura Humanitas.
- Ornea, 1998: Ornea, Zigu *Junimea și junimismul*, București, Editura Minerva.
- Ornea, 1966: Ornea, Zigu *Junimismul*, București, Editura pentru Literatură.
- Săteanu, f.a.: C. Săteanu *Figuri din «Junimea» cu 45 clișee și autografe: Mihai Eminescu, T. Maiorescu, P.P. Carp, I. Negruzzi, V. Pogor, G. Hurmuzache*, Editura Bucovina, București.
- Rosetti, 1897: Dim. R. Rosetti (secolul al XIX-lea) *Dictionarul Contimporanilor*, București, Editura lito-tipografiei «Populara», Pasajul român no. 12, 1897
- Schifirneț, Constantin *Formele fără fond, un brand românesc*, Editura Comunicare.ro, 2007
- Schopenhauer, 1872: Schopenhauer, Arthur, *Aforisme pentru înțelepciunii în viață*, traducere T. Maiorescu în *Convorbiri literare*, an VI, nr. 8, Tipografia societății Junimea, Iași.
- Schopenhauer, 1876-1877: Schopenhauer, Arthur, *Aforisme pentru înțelepciunii în viață*, traducere T. Maiorescu în *Convorbiri literare*, an X nr. 1-12, Tipografia societății Junimea, Iași.
- Schopenhauer, 1880: *Parerga et Paralipomena Aphorismes Sur La Sagesse Dans La Vie* trad. Jean Alexandre Cantacuzène
- Schopenhauer, 1890: Schopenhauer, Arthur, *Aforisme asupra înțelepciunii în viață*, trad. de Titu Maiorescu Ed. a 2-a, rev. București; Socec, 1890.
- Schopenhauer, 1891: Schopenhauer, Arthur, *Aforisme asupra înțelepciunii în viață*, trad. de Titu Maiorescu Ed. a 3-a, rev. București; Socec, 1891 IX, 438 p. ; 18 cm.
- Schopenhauer, 1902: Schopenhauer Arthur , *Aforisme asupra înțelepciunii în viață*, trad. de Titu Maiorescu Ed. 4, București, Socec 1902. IX, 438 pg. 8'.
- Schopenhauer, 1912: Schopenhauer Arthur , *Aforisme asupra înțelepciunii în viață*, traducere de Titu Maiorescu, 425 p. 18 cm București, Socec & Co., Societate Anonimă, 1912 Ediția a 5-a, BCU Iași, II-270.313.
- Schopenhauer, 1921: Schopenhauer, Arthur, *Aforisme asupra înțelepciunii în viață*, trad. de Titu Maiorescu, 430 p. 18 cm București, Socec, 1921 Ediția a 6-a BCU Iasi II-270.543.
- Schopenhauer, 1969: Schopenhauer, Arthur, *Aforisme asupra înțelepciunii în viață*, trad. de Titu Maiorescu, text stabilit de Domnica Filimon-Stoicescu, studiu introductiv de Liviu Rusu, Editura pentru Literatură Universală, București.
- Schopenhauer, 1985: *Aphorismes sur la Sagesse dans la vie*, trad. Jean Alexandre Cantacuzène, Presses universitaires de France, « Quadrige », réédition Paris 1985 (ISBN 2-13-038749-7)
- Schopenhauer, 1997: Schopenhauer, Arthur, *Aforisme asupra înțelepciunii în viață*, trad. de Titu Maiorescu, ediție îngrijită și postfață de Teodor Vârgolici, Editura Saeculum, Editura Vestala, București.
- Stoica, 1967: Marin Stoica, *Ioan Maiorescu*, București 1967.
- Șuțu, 1928: Rudolf Șuțu Iașii de altă odinioară vol. II, Iași, Editura Viața românească, cu 240 de ilustrații, deseme de I. Bălău.
- Vianu, Cioculescu, Streinu, 1971: Vianu, Tudor „Junimea” în *Istoria literaturii române moderne*, de Șerban Cioculescu, Tudor Vianu, Streinu Vladimir, București, Editura Didactică și Pedagogică.